

odkaz

2/2024

Čtvrtletník Oddělení dějin kultury antitotalitního zaměření

*Milé čtenářky, milí čtenáři,
podobně jako letošní první číslo je i to druhé, letní věnováno zahraničnímu oslavenci. Respektive oslavenkyni. Červnová jubilantka Barbara Day je spjatá s českou kulturou ještě úžeji než Roger Scruton. Zájem o Československo v ní rozkřesala divadelní vášeň a den, kdy se v italské Parmě poprvé setkala s několika slovenskými herci. Jejich divadelní vystoupení v ní zanechalo tak hluboký dojem, že zanedlouho odcestovala do Prahy a začala poznávat české a slovenské divadlo zblízka. To bylo v druhé polovině 60. let. Po normalizačním bezčasní se v první polovině 80. let do Československa vrátila. Její divadelní cesty se zkřížily s cestami Petra Oslzlého a Divadla na provázku. Tehdy ještě nemohla tušit, že toto setkání ovlivní celé její další směřování. Na doporučení Petra Oslzlého ji kontaktovala Jessica Douglas-Home a díky ní se Barbara Day mohla zapojit do aktivit Jan Hus Educational Foundation. Během prvního společného setkání v červnu 1985 poznala Rogera Scrutona, který byl ještě pln čerstvých, trpkých zkušeností ze svého zadržení v Brně a následného vyhoštění z Československa. V té chvíli si Barbara Day uvědomila, že se pomocí Československu chce věnovat za každou cenu. A své odhodlání naplnila. Stala se tajemnicí JHEF a až do sametové revoluce se intenzivně věnovala organizaci bytových seminářů a kulturního života v Praze a v Brně. Pomáhala také s propagací české kultury za hranicemi. Po roce 1989 zakotvila v Československu natrvalo. Stála při vzniku brněnské kanceláře Československé vzdělávací nadace Jana Husa i při předání archivu JHEF do sbírek Moravského zemského muzea. Nikdy ji neopustil ani zájem o české divadlo. V roce 2019 se dočkala českého občanství. Barbara Day k nám už prostě po všech stránkách patří. A jsme tomu moc rádi.*

Petra Pichlová

„Co mi dělá radost? Přátelé, dobré divadlo, Praha a Brno.“
(Barbara Day)

Můžete nám přiblížit své dětství?

Vyrůstala jsem v severním průmyslovém městě Sheffieldu, ve velkém starém domě, na faře, bez ústředního topení a moderních vymožeností. Můj otec byl anglikánský kněz. Měla jsem dvě starší sestry, dvojčata, ale ty chodily do internátní školy. Vyrůstala jsem proto skoro jako jedináček, milovala jsem knihy a divadlo. Ráda jsem se učila, a tak jsem šla studovat na univerzitu do Manchesteru, dalšího velkého průmyslového města na severu. Univerzita právě otevírala katedru divadelní vědy, byla jsem jednou z jejích prvních studentek.

Kdy jste se poprvé setkala s československou kulturou?

Poprvé jsem se s československou kulturou — přesněji řečeno se slovenskou kulturou — setkala již v prvním ročníku na univerzitě v roce 1963, kdy se studenti z Manchesteru zúčastnili divadelního festivalu v Itálii. Byla tam i skupina mladých lidí z Vysoké školy múzických umění v Bratislavě. Jejich inscenace, ale i herci samotní na mě udělali silný dojem. Další rok jsem byla na stáži ve Francii, kde mezi francouzskými, španělskými a holandskými studenty byli i dva Češi. Uchvátili mne.

Kdy a za jakých okolností jste poprvé navštívila Československo?

Téhož léta jsem v Paříži našla v UNESCO brožuru o stipendiích v evropských zemích, včetně Československa. V říjnu 1965 jsem již seděla ve vlaku jedoucím na východ do země za železnou oponou, kde jsem pak zůstala dalších deset měsíců, téměř bez kontaktu s domovem. Byl to nezapomenutelný rok, často obtížný, ale s úžasnými zkušenostmi, spojenými zejména se skvělým Divadlem Na Zábradlí. Do Československa jsem se vrátila znovu v roce 1968, v době pražského jara, které v srpnu ukončila sovětská invaze. Po dalších dvou návštěvách v roce 1969 jsem si uvědomila, že se Československo v blízké budoucnosti nemůže stát mým druhým domovem.

Teprve v roce 1980 mě napadlo psát o českém divadle, které jsem poznala před dvaceti lety, a taky o Václavu Havlovi, který mi v šedesátých letech půjčoval anglické překlady svých her. Zapsala jsem se na katedru divadelní vědy univer-

zity v Bristolu a během následujících pěti let jsem strávila devět měsíců v Československu, kde jsem se pohybovala ve světě tzv. neoficiální kultury. Tam jsem se seznámila s Petrem Oslzlým a Divadlem na provázku. Tehdy jsem si předsevzala, že se budu snažit dostat jeho divadlo do Anglie. Když jsem hledala, jak toho dosáhnout, navrhli mi, abych uspořádala festival. Z počátku se mi to coby mladé, a svým způsobem nepatrné studentce zdálo jako nesplnitelná ambice. Nicméně v roce 1985 se s pomocí Bristolské univerzity festival opravdu uskutečnil a byl úspěšný. Aniž by byl otevřeně opoziční, zaměřil se na představitele na pomezí oficiální a neoficiální české kultury — Chorea Bohemica, Kafka, Magdalena Jetelová, Jiří Stivín...

Jak jste se dostala ke spolupráci s Jan Hus Educational Foundation?

Během příprav na festival mi zavolala Jessica Douglas-Home, které Petr Oslzlý dal moje číslo. Tím začala má spolupráce s Jan Hus Educational Foundation (JHEF). Moje první setkání s lidmi z JHEF se uskutečnilo jednoho letního dne na zahradě Jessičina domu na venkově. Mezi přítomnými byli Kathy Wilkes, Ralph Walker a Roger Scruton, který referoval o své nedávné návštěvě Brna, kde byl zadržen policií při rozhovoru s Jiřím a Broňou Müllerovými a následně vyhoštěn.

V rámci Jan Hus Educational Foundation jste pořádala bytové semináře v Praze i v Brně. Můžete stručně popsat, v čem se pražská a brněnská spolupráce lišila?

Začala jsem spolupracovat na programech JHEF se členy správní rady, zejména s Rogerem Scrutonem. Následující léto jsem strávila měsíc na Letní škole slovanských studií v Brně, hlavním cílem pobytu bylo ale setkání s Müllerovými. Principy a postupy brněnského semináře jsem pochopila mnohem snadněji než v Praze, kde byla JHEF zapojena do sítí, které se vyvíjely spontánně, a bylo proto obtížnější se v nich orientovat. Naproti tomu brněnský seminář byl metodicky promyšlený po mnoho měsíců, nejprve Jiřím Müllerem, poté Rogerem Scrutonem a následně Petrem a Evou Oslzlými. Vše bylo předem prodiskutováno — účastníci, téma, přednášející, cesty — a v průběhu let se seminář neustále rozšiřoval. Celkově mi připadala společnost v Brně semknutější než v Praze.

Jaké máte plány do budoucna?

Po roce 1989, kdy jsem překládala a přednášela zahraničním studentům o české kultuře, jsem napsala *Sametové filozofy* a pak i *Trial by Theatre (Zkouška divadlem)*. Teď, když už jsem dost stará na to, abych si dělala, co chci (což je úžasné!), dokončuji memoáry (pro které právě hledám nakladatele). Chci psát o minulosti, na kterou se tak snadno zapomíná.



Jiří Zlatuška a Barbara Day, říjen 2023



V lednu 2023 převzala Barbara Day cenu za mimořádný přínos k reflexi novodobých dějin, kterou uděluje Ústav pro studium totalitních režimů



V roce 1968 navštívil Barbaru Day v Praze její otec



Se Sarou Howlett a Marcelou Maštovskou v Letenských sadech, 1966



Barbara Day, 1998



Při příležitosti křtu knihy Barbary Day *Sametoví filozofové* byla prezidentem Václavem Havlem přijata na Pražském hradě delegace zástupců britské, francouzské, německé, české a slovenské Vzdělávací nadace Jana Husa, říjen 1999

Čeština v ringu Barbary Day

Barbara Day spojila s Československem, nyní Českou republikou, celý svůj život. Tuhle ryzí Angličanku, pocházející ze Sheffieldu, tady prostě máme. A je to moc dobře. „V šedesátých letech minulého století získala stipendium Britské rady. Začala studovat československé divadlo. Objevila Divadlo Na Zábradlí a Jana Grossmana. Zhlédla inscenaci Fialkových *Bláznů*: ‚Byla to nejúžasnější věc, jakou jsem kdy v divadle viděla. Výkony herců, jejich tréninky mě naprosto ohromily.‘ Po jednadvacátém srpnu musela Prahu opustit...

V osmdesátých letech se dozvěděla o uvěznění lidí z undergroundu, které znala. Vrátila se do Čech. Byla jednou z mála, kdo psal o zdejších divadle svobodně... Petr Oslzlý z Divadla Husa na provázku ji přivedl do Nadace Jana Husa, organizující v Československu literární a filozofické podzemní semináře...“ (volně citováno z knihy *My jsme to nevzdali — Příběhy 20. století*, vydalo Post Bellum v roce 2009)

Barbara Day dnes překládá do angličtiny české dramatiky, o dějinách českého divadla napsala svou doktorskou práci, učí na DAMU. Prezident Václav Havel ji vyznamenal Pamětní medailí.

Někteří lidé zápasí v ringu, Barbara celoživotně zápasí s češtinou. Neúnavně, originálně a přitom půvabně. Ze všech jejích perel mám nejradši tuhle (pronesenou v době, kdy při svých návštěvách Prahy bydlívala u mne na Jánském vršku): „Myslíš, že kdyby v Anglie byla v moci Communistic party, že by Anglie byla jako Československo? — PAUZA — Myslim, že byla, protože Communistic party vyprovo-ko-vá v každem národovi jeho nejhorší stranky.“ Pravda, úvaha byla pronesena po společném vypití několika sklenek Ballantines. Barbara mi však už tehdy vnukla otázku: co bude AŽ? V roce 1989 se AŽ stalo skutkem...

Lída Engelová

(Celý text je citací z knihy Lídy Engelové s názvem *Sto růží v bidetu*, kterou vydalo Nakladatelství Práh v roce 2017.)



S přítelkyní Lídou Engelovou, 2013

Lída Engelová (1944) je česká divadelní a rozhlasová herečka, režisérka, scenáristka. V roce 1967 absolvovala pražskou DAMU. Již během svých studií spolupracovala s režisérem Janem Grossmanem v Divadle Na Zábradlí. Poté pracovala jako asistentka režie v činohře Národního divadla, půl roku strávila na stáži u režiséra Petera Brooka v Královské shakespearovské společnosti v Londýně. Bývá označována za nejdéle působící ženu-režisérku v českém divadelním prostředí. Působila v Divadle hudby, Národním divadle Praha, Divadle J. K. Tyla v Plzni, Státním divadle Ostrava, Ústředním loutkovém divadle a v Městských divadlech pražských. Dlouhá léta spolupracovala jako herečka, autorka scénářů i režisérka s pražským divadlem Viola. Od roku 1993 je tzv. na volné noze, režíruje pro různá divadla v České republice. V současné době má na svém kontě přes 210 inscenací, na kterých se podílela jako autorka, režisérka či asistentka režie, herečka.

Protínání našich cest

Kdyby se mě někdo zeptal, koho z našich teatrologů bych mu doporučil jako nejrenomovanějšího znalce historie českého divadla druhé poloviny 20. století, jednoznačně bych mu řekl jméno Barbara Day. Možná by se ten dotyčný podivil, že neuvádím někoho z našinců, ale v tom případě bych mu vysvětlil, že Barbara tu žije už tak dlouho, že vlastně našincem je.

A pokud jde o odbornost, ano, máme celou řadu uznávaných domácích vědců, ale Barbara má něco navíc. Tím, že je „odjinud“, dokáže se na dění v českém kulturním rybníčku dívat s nadhledem a odstupem, jakoby až přes La Manche. Současně je to však pohled zainteresovaný a zasvěcený, což je dáno tím, že tu Barbara léta žije.

Známe se už tak dlouho, že si ani nevzpomínám, kdy jsme se setkali poprvé. Zaručeně to však bylo prostřednictvím Lídy Engelové. Někdy před víc než padesáti lety. České a slovenské divadlo — stejně jako filmová „nová vlna“ a tvorba mladých literátů — tehdy ohromovalo svět a Barbara sem přijela jako mladá stipendistka podívat se na ten zázrak zblízka. I když jsme si při prvním setkání rozhodně nerozuměli ve všem, pokud šlo o anglicko-českou konverzaci, v názorech na divadlo jsme si porozuměli okamžitě. Později se naše cesty při jejích občasných příjezdech protínaly už jen zřídka. Byl jsem v angažmá mimo Prahu, a tak k častějšímu setkávání nebyla příležitost. Ale sledoval jsem Barbařinu činnost a měl jsem radost, že si dál udržuje vztah k našemu divadlu a snaží se, jak může, pomáhat českému kulturnímu prostředí v těžkých časech. A když se potom, už ve změněných poměrech, rozhodla usídlit tady nadobro, vzal jsem to jako logické vyústění jejích snah. Koneckonců, dokladem toho byla a stále je její publikační a pedagogická činnost. A hlavně neutuchající zájem o divadelní dění. Kdykoli, kdekoli se bude odehrávat něco, co má opravdu význam, představení, konference nebo jiná akce, mohu si být jist, že se tam s Barbarou potkám. A jako vždy — uvidím ji moc rád.

Jaroslav Someš

Jaroslav Someš (1941) absolvoval činoherní herectví na Janáčkově akademii múzických umění v Brně. Patří ke skupině posluchačů JAMU, kteří v roce 1968 založili divadlo Husa na provázku. Hrál v první inscenaci tohoto (v té době ještě amatérského) divadla, kterou byla montáž textů Milana Uhdeho s názvem *Panta rei*. Své první herecké angažmá našel Jaroslav Someš ve Východočeském divadle v Pardubicích, poté krátce působil v Horáckém divadle v Jihlavě, v plzeňském divadle J. K. Tyla, v roce 1983 se vrátil do rodné Prahy. Divadlo zná nejen zevnitř jako herec, ale zabývá se jím také teoreticky pohledem divadelního historika, recenzenta a publicisty. Souběžně se věnuje i práci pro rozhlas a televizi.

Spolupracovníci v těžkých časech

S Barbarou jsem se poprvé setkala v osmdesátých letech. Obě jsme se pohybovaly v divadelním prostředí. Já jsem vystudovala divadelní výtvarnictví, ona pracovala v divadlech v Londýně a na jiných místech v Anglii. V polovině šedesátých let navštívila Barbara Prahu, aby lépe poznala české divadlo. V roce 1985 zorganizovala v Bristolu divadelní festival Czechfest, kde bylo představeno české nezávislé umění. Obě jsme znaly Petra Oslzlého.

Já jsem tehdy žila v Gloucestershiru. Jednoho dne jsem jí zavolala, jestli by mi nepomohla s prací v Československu v rámci Jan Hus Educational Foundation. Barbara okamžitě souhlasila. Bezprostředně nato se stala důležitou členkou správní rady nadace. Pomáhala nám hledat talentované anglické lektory, kteří jezdili tajně přednášet do Prahy. Rovněž souhlasila, že bude do Československa přivážet zahraniční knihy a další materiály pro podzemní semináře v Praze, Brně i Bratislavě.

Zahraniční knihy představovaly v té době nebezpečný artikl. Jak pro disidenty, kteří měli zakázáno je číst, tak pro nás, kteří jsme je do Československa převáželi. Už na letišti při vstupu do země mohli příslušníci požadovat prohledání našich zavazadel. Měli jsme v nich samozřejmě schované anglické knihy. Knihy a peníze jsme v kufrech ukryvali tak, že jsme je balili do oblečení. Vždy jsme na letiště vyráželi s velkými obavami. Každého z nás, pochopitelně včetně Barbary, mohly totiž úřady uvěznit nebo zatknout — nebo při troše štěstí prostě vyhostit ze země — kdyby zjistily, co přivážíme. Českoslovenští komunisté neváhali zadržovat, vyslýchat či dokonce zatýkat zahraniční intelektuály.

Čeští disidenti doslova hladověli po kvalitní literatuře, protože ta oficiální byla tvrdě cenzurována. My jsme při svých pobytech v Praze ze zájmu navštěvovali legendární knihkupectví Fišer v Kaprově ulici. Chodila tam Barbara i Roger Scruton, oba se učili česky.

Týden nebo dva předtím, než Barbara přijela do Prahy, jsme české straně posílali poštou zprávu v obálce, aby věděla, kdy Československo někdo z nás navštíví (Kathy Wilkes, Barbara, Roger Scruton nebo já). Domnívali jsme se tehdy, že nás tajná policie sleduje jen zřídka. Měli jsme totiž metody, jak jim na ulici uniknout. Až mnohem později jsme se do-

zvěděli, že nás policie sledovala naopak často. Označila dokonce Jan Hus Educational Foundation za „vysoce nebezpečnou organizaci ideologicky podvratného charakteru působící z Velké Británie proti ČSSR“.

Roger byl uznávaný intelektuál. Češi se cítili poctěni, že se stal jejich spojencem. Zajímalo je, co přimělo tak váženého britského učence a intelektuála, aby je navštěvoval a riskoval tím nepříjemné následky. Naším plánem bylo vytvoření „podzemní univerzity“ — tajných seminářů. Tak, aby se na ně nikdy nepřišlo, aby filozofové mohli tajně číst knihy ve sklepeních a psát články, které by sdíleli s ostatními disidenty.

Roger měl zvláštní sympatie k Praze a k české společnosti (ty jsme ostatně s Barbarou měly také). Později napsal román *Zápisky z podzemí*. Jeho angažovanost ve východoevropských záležitostech byla víc než jen citová náklonnost. Věřil, že východní Evropa si, navzdory komunistickému teroru a agresivnímu sociálnímu inženýrství, dokázala uchovat smysl pro historickou kontinuitu a silné vazby na evropské a národní tradice, což bylo cenné pro budoucnost.

Právě Rogerovy návštěvy byly pro mnohé nejen intelektuálním potěšením, ať už šlo o přednášky nebo setkání u kávy či večeře, ale i zdrojem inspirace. Začali se dozvídat více o konzervatismu, inspirovali se mnoha filozofickými zdroji, například Hegelem a jeho filozofií. Roger zkoumal, jak se lidský duch může osvobodit z pasti marxismu. Poukazoval na nedostatky, které tkví v kapitalismu, a vysvětloval, že jeho teorie rozvinou socialismus. Mnohé přesvědčil, že podmínky svobody přesněji vystihuje neliberální než liberální filozofie. Roger byl však z Československa brzy vyhoštěn a označen za osobu nepřátelskou ČSSR.

I Barbařino počínání v 80. letech bylo velmi nebezpečné. Státní policie tehdy sledovala každého britského občana, který přijel do Prahy (ale i do jiných měst v Československu, včetně Brna). Barbara byla nejen odvážná, ale i velice ostřížitá. Uvědomovala si, co se stalo Rogeru Scrutonovi i mému manželovi Charliemu Douglasu-Homeovi, který byl tehdy redaktorem *The Times* (více se můžete dočíst v mé knize *Once Upon Another Time*). Barbara si při návštěvách disidentů dávala pozor na všechno, co by mohlo být nebezpečné. Hlíдалa, jestli ji někdo nesleduje, když klepe na dveře

bytů. Měli jsme asi tři, čtyři přátele disidenty, které jsme navštěvovali. V tašce jim nosila peníze a zahraniční knihy.

Po roce 1989 se mohla Barbara v Československu pohybovat volně. Zřídila si kancelář v Brně a od roku 1994 žije s přestávkami v Praze.

Nejprve učila a pomáhala studentům s výukou angličtiny na Univerzitě Karlově a na mnoha dalších místech, například v Akademii věd ČR, a psala odborné články. Její nejznámější knihou jsou *Sametoví filozofové* (1999).

Jessica Douglas-Home



Jessica Douglas-Home a Barbara Day, 90. léta

Jessica Douglas-Home (roz. Gwynne, 1944) je v první řadě malířkou a spisovatelkou. Do aktivit Jan Hus Educational Foundation se zapojila v roce 1983. Byla to právě ona, kdo jako první roku 1985 přednášel v brněnských seminářích v domácnosti manželů Oslzých o výtvarném umění. Stála na počátku cyklu přednášek o umění a úvah o vzniku nezávislé Galerie — Drogerie Zlevněné zboží.

Barbara Day a Vzdělávací nadace Jana Husa

O existenci Vzdělávací nadace Jana Husa a podzemní univerzitě působící nejprve v Praze a poté v Brně jsem se dozvěděl v roce 1985 od Rogera Scrutona, když se mne zeptal, jestli bych chtěl jet do Brna přednášet o Mahlerově *Desáté symfonii* a o své vlastní hudbě. V lednu 1986 jsem, trochu nervózní, souhlasil. Petr Oslzlý, jehož Divadlo na provázku hrálo odvážně podvrtné inscenace a který semináře v Brně organizoval, se domníval, že moravský rodák Mahler je nyní v Československu do značné míry ignorován, a to kvůli skrytému antisemitismu komunistů. Seminář jsem vedl v Petrově bytě, kde mezi přibližně 35 účastníky byli i dva mladí skladatelé, Pavel Novák a Jaroslav Pokorný (nyní Šťastný), kteří se stali mými blízkými přáteli a dnes patří mezi významné české skladatele.

V té době jsem se také seznámil s Barbarou Day, která jako tajemnice JHEF hrála zásadní organizační roli. Barbara byla od začátku milá a vstřícná. Její znalost češtiny byla nesmírně užitečná. Již v roce 1985 přivedla do Anglie Petra Oslzlého a Divadlo na provázku v rámci festivalu české kultury v Bristolu, který organizovala. Ve své zásadní knize *Sametová filozofie*, v níž pojednává o historii JHEF a jejím zapojení do filozofie, hudby, umění, literatury a ekologie, Barbara vyčerpávajícím způsobem popisuje hudební program, který jsem inicioval: na semináře přijelo šest dalších skladatelů, nová brněnská hudba zazněla v BBC a na festivalech v King's Lynn a v Purcell Room v Londýně a hudba současných britských skladatelů byla představena na Bienále soudobé hudby v Brně. Kromě toho jsme koncem roku 1986 se skladatelem Nigelem Osbornem zorganizovali petici adresovanou českému prezidentovi Gustávu Husákovi, kterou podepsalo mnoho významných osobností britského hudebního světa včetně Paula McCartneyho a sira Michaela Tippetta. Věřím, že tato petice pomohla zmírnit rozsudky vynesené nad členy výboru Jazzové sekce, kteří byli zatčeni na základě falešných obvinění. Barbara se ve své knize zabývá celou touto epizodou s příkladnou důkladností.

V ten krásný den, 29. listopadu 1989, kdy jsme se dozvěděli, že komunismus v Československu definitivně skončil, jsem zvláštní shodou okolností zorganizoval koncert české hudby v Londýně. Hrál se v podání Anglického komorního or-

chestru, jehož jsem byl tehdy uměleckým poradcem, a zazněla na něm dvě díla žijících českých skladatelů, Petra Ebena a Jaroslava Šťastného. Koncert začínal britskou a českou hymnou a bylo velmi dojemné slyšet české hlasy zpívat svoji hymnu. Po koncertě se v bytě Rogera Scrutona konal slavnostní večírek, během něhož jsme s Rogerem zahráli na jeho klavír jeden z Dvořákových *Slovanských tanců* a Roger a Anthony Powers — jeden ze skladatelů, kteří v Brně vedli semináře — zahráli poněkud divoce část Stravinského *Svěcení jara*. Jak řekl Roger ve svém projevu: „Tohle je den, na který jsme všichni čekali.“

Po revoluci v roce 1989 byla základní práce JHEF ukončena, i když nadace ještě několik let pokračovala. Stal jsem se členem správní rady a rád jsem Barbaru vídal na schůzkách. Poté, co se v roce 1994 přestěhovala do Prahy, jsme byli v kontaktu hlavně prostřednictvím e-mailu. Loni v červenci však přijela do The Grange v Hampshire na koncertní premiéru mé opery *Anna* na libreto Rogera Scrutona, které dokončil před svou předčasnou smrtí a jehož příběh odráží naše zážitky z Československa. Opera pojednává o zmatcích, idealismu a rozporuplných vztazích loajality po svržení totalitního režimu. Bylo velmi příjemné se s Barbarou znovu setkat a připomenout si inspirativní a důležité období našeho života. K jejím letošním osmdesátinám jí posílám nejsrdečnější přání.

David Matthews



David Matthews (druhý zprava) během jedné ze svých návštěv Brna a okolí společně s přáteli Miroslavem Pospíšilem (vpravo) a Jaroslavem Šťastným (vlevo) s jeho matkou, dcerou a synovcem, 80. léta

David Matthews (1943) je anglický skladatel převážně orchestrálních, komorních, vokálních a klavírních děl. Vystudoval klasickou hudbu na univerzitě v Nottinghamu a poté skladbu u Anthonyho Milnera. Tři roky působil jako asistent Benjamin Brittena, s nímž spolupracoval na koncertní verzi Mahlerovy *Desáté symfonie*. Dílem hudebního skladatele Gustava Mahlera se zabývá celoživotně. Věnuje se také publicistické činnosti a hudební kritice. Významná je jeho kniha o britském hudebním skladateli siru Michaelu Tippetovi.

Návštěva britského velvyslance

Ve čtvrtek 25. dubna 2024 poctil Moravské zemské muzeum svou návštěvou britský velvyslanec Matt Field. Generální ředitel Moravského zemského muzea Jiří Mitáček požádal pana velvyslance o záštitu nad chystanou výstavou o spolupráci britské Jan Hus Educational Foundation s brněnským disentem v 80. letech 20. století. Výstava, kterou připravuje Oddělení dějin kultury antitotalitního zaměření (ODKAZ), bude otevřena v říjnu příštího roku. S plánovaným obsahem výstavy, vybranými exponáty i samotným tématem seznámila pana velvyslance vedoucí ODKAZu Petra Pichlová. Setkání se zúčastnil také Petr Oslzlý, dramaturg, bývalý rektor Janáčkovy akademie múzických umění a v době normalizace organizátor utajených bytových seminářů s britskými přednášejícími. Přispěl autentickou vzpomínkou na vlastní zkušenosti této spolupráce. Všichni společně následně navštívili prostory Mramorových sálů, kde bude výstava instalována. Pokud byste se i vy chtěli ocitnout v milé společnosti britské galantnosti velvyslance Matta Fielda, nenechte si ujít vernisáž výstavy, která je plánována na úterý 14. října 2025. Osobní účast totiž pan velvyslanec přislíbil.

-pp-



Zleva: Jiří Mitáček, Matt Field, Petra Pichlová, Petr Oslzlý

Fotografické samizdaty

Do sbírek oddělení ODKAZ přibylo v nedávné době několik samizdatů pocházejících z dílny, která působila v Brně v 70. a 80. letech 20. století, vytvořených speciální metodou. Výrobní postup spočíval v tom, že autoři nejprve ofotografovali již existující samizdat, poté v temné komoře vyvolali film, zhotovili fotografie na fotopapíru Dokument a ty nechali svázat. Použitá metoda měla několik výhod: nedocházelo k chybám při přepisu strojopisu ani ke změnám v paginaci knížek a odpadlo často dlouhé čekání na přepis. Všechny kopie také měly stejnou kvalitu. Fotografie rozevřené knihy pořízené v domácím prostředí však byly někdy nesprávně zaostřené a text „rozvlněný“. Metoda byla také vcelku pracná, hlavně pokud šlo o noční vyvolávání pozitivů. Autoři takto pořídili kopie tří titulů Milana Kundery, *Miráklu* Josefa Škvoreckého a *Samožerbachu* manželů Škvoreckých z exilového nakladatelství Sixty-Eight Publishers, dále knih *Špion vypovídá* Josefa Frolíka z nakladatelství Index a *Souostroví Gulag* Alexandra Solženicyna. Od každého titulu zhotovili 7–8 výtisků, které rozšiřovali v nejbližším okruhu přátel, pouze za cenu fotopapíru.

-mm-



Ukázka fotosamizdatů z brněnské samizdatové dílny

For our English Speaking Friends

The summer issue of the quarterly magazine Odkaz is dedicated to Barbara Day's 80th birthday, which she celebrated at the beginning of June this year. Readers will learn about her love for Czech theatre, her collaboration with the Jan Hus Educational Foundation and her support for unofficial education and culture in normalized Czechoslovakia despite the Iron Curtain. Barbara Day's struggle with difficult Czech is humorously described by her close friend Lída Engelová. Barbara Day in the theatre environment is introduced in her article by Jaroslav Someš. Barbara Day's collaboration with the Jan Hus Educational Foundation during the 1980s is presented in articles by Jessica Douglas-Home and David Matthews. From our collections we present rare, unusual photographic samizdat. We also mention the visit of British Ambassador Matt Field to the Moravian Museum at the end of April.



Čtvrtletník Oddělení dějin kultury antitotalitního
zaměření (ODKAZ), číslo 2, ročník 2

Autoři textů: Barbara Day, Jessica Douglas-Home,
Lída Engelová, David Matthews, Marta Mrázová,
Petra Pichlová, Jaroslav Someš

Moravské zemské muzeum, Hudcova 76, 612 00
Brno-Medlánky, e-mail: ppichlova@mzm.cz